

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Italo
Calvino

Iubiri dificile

Traducere
din limba italiană
de Geo Vasile
și Eugen Uricaru

EDITURA
ART

Partea întâi

Iubiri dificile

În compartiment, lângă soldatul Tomagra se așeză o doamnă înaltă și corpulentă. Trebuia să fi fost o văduvă din provincie, dacă te luai după îmbrăcăminte și vâl – hainele erau din mătase neagră, potrivite unui doliu îndelungat, numai că aveau garnituri și podoabe inutile, voalul îi încadra chipul coborând dinspre pălăria grea și demodată. Mai erau și alte locuri libere în compartiment, își zise soldatul Tomagra, și se gândea că văduva ar fi putut să-și aleagă unul dintre ele; numai că ea, fără să ia în seamă vecinătatea nu tocmai plăcută a unui soldat ca el, venise să se așeze chiar acolo; o fi avut ea motivele ei, i-o fi mai comod aici, își spuse tânărul, din cauza curentului ori din cauza direcției de mers.

Dacă te luai după corpul înfloritor, zdravăn, poate un pic cam pătrățos, dacă liniile n-ar fi fost îndulcite de o moliciune de matroană, nu i-ai fi dat mai mult de treizeci de ani; însă dacă te uitai la fața ei, marmoreană și relaxată în același timp, privirea ascunsă sub pleoapele grele și sprâncenele de un negru intens, chiar și buzele tăiate sever, cu o urmă de roșu țipător, băgai de seamă că acestea îi dădeau un aer de femeie trecută de patruzeci de ani.

Tomagra, tânărul soldat infanterist, aflat la prima sa permisie (era Paștele), se înghesui pe banchetă de teamă că doamna aceea, atât de corpulentă, s-ar putea să nu aibă loc și dintr-odată se trezi cuprins de boarea parfumului ei, un parfum cunoscut și poate cam

îndrăzneț, dar, așa cum se întâmplă, amestecat cu obișnuitele mirosuri naturale umane.

Doamna se așezase cu un gest hotărât, afișând așezată proporții mai puțin ample decât i se păruseră a fi când se afla în picioare. Își ținea mâinile încrucișate în poală, grase, și pline de inele întunecate, așezate pe o poșetă lucioasă și pe o jachetă pe care și-o scosese, dezvelindu-și brațele albe și pline. Tomagra se ghemuise și mai mult ca să-i facă loc să-și scoată jacheta, dar ea nici măcar nu se clintise, trăgându-și mânecile cu mișcări scurte din umeri și din spate.

Bancheta din compartiment era îndeajuns de încăpătoare pentru două persoane, și Tomagra putea simți apropierea doamnei fără să o deranjeze cu atingerea lui. Numai că, își făcu socoteala Tomagra, cu siguranță dumneaei, deși o doamnă, nu arătase în vreun fel că-i era silă de el, de mirosul uniforme sale, altfel s-ar fi așezat mai încolo. La gândul ăsta, mușchii care îi înțepeniseră i se destinseră, liberi și liniștiți; mai mult, fără ca el să se clintească, încercară să se umfle în toată mărimea lor, piciorul până atunci încordat, cu tendoanele întinse, dezlipit chiar și de stofa pantalonilor, deveni mai plin și întinse la rândul său stofa care îl înconjura, iar pantalonul atinse mătasea neagră a văduvei, și prin acea stofă și acea mătase piciorul soldatului se lipea de piciorul ei cu o mișcare blândă și abia simțită, ca o întâlnire între doi pești mari, o mișcare unduioasă prin venele sale către venele celuilalt.

Era un contact extrem de delicat, pe care orice hurducătură a trenului îl recrea ori îl făcea pierdut; doamna avea genunchi puternici și plini, iar oasele lui Tomagra îi ghiceau la fiecare clătinătură tresărarea ușoară a rotulei; pulpa avea o rotunjime bine definită, pe care trebuia să o facă să se întâlnească cu pulpa lui printr-un gest imperceptibil. Această întâlnire era minunată, dar avea și ea necazul ei: în acest

fel, greutatea corpului era dezechilibrată și apropierea șoldurilor nu se mai putea face prin același abandon docil ca mai înainte. A trebuit, ca să se ajungă la o poziție naturală și satisfăcătoare, să se mute ușurel pe banchetă la o curbă, să zicem din cauza nevoii absolut firești de a te mai mișca din când în când.

Doamna era impasibilă, cu pălăria ei de matroană, privirea fixă, mâinile puse ferm pe poșeta din poală; oare să nu-și fi dat seama că pe o lungă porțiune corpul ei se sprijinea de aceeași porțiune din corpul bărbatului? Se pregătea să se retragă? Ori să se revolte?

Tomagra se hotărî să-i transmită, sub o formă sau alta, un mesaj: își contractă mușchiul pulpei de parcă ar fi fost un pumn tare și pătrat și apoi, cu pumnul ăsta din pulpă, se grăbi să atingă pulpa văduvei. Desigur, a fost o mișcare iute, un joc de tendoane; oricum, ea nu se trase îndărăt, cel puțin așa pricepu el, și atunci Tomagra, din nevoia de a-și justifica gestul secret, își mișcă piciorul ca și cum ar fi vrut să-l dezmoștească.

Acum trebuia să o ia de la capăt; tot efortul plin de răbdare și prudență de a se apropia se dusesse pe apa Sâmbetei. Tomagra se hotărî să fie mai curajos; ca și cum ar fi căutat ceva, își vârî mâna în buzunar, buzunarul dinspre ea, și apoi, așa, distrat, n-o mai scoase afară. A fost un gest rapid, Tomagra nu-și dădu seama dacă a atins-o sau nu, un gest cam inutil; cu toate acestea, își dădu seama cât de important era pasul pe care îl făcuse și în ce joc periculos se băgase. Cu dosul mâinii sale apăsa acum șoldul doamnei în negru, îl simțea pe fiecare deget, pe fiecare falangă. Acum orice mișcare a mâinii sale ar fi fost, de fapt, un neașteptat gest de intimitate cu văduva. Ținându-și răsufarea, Tomagra își răsuci mâna în buzunar, adică își îndreptă palma către femeie, deschisă către ea, chiar dacă se găsea în buzunar. Era o poziție îngrozitoare, cu încheietura

Re răsucită. Cu toate acestea, dorea să încerce un gest decisiv; chiar așa, cu mâna răsucită, riscă o mișcare din degete. Nu mai încăpea nici o îndoială, nu se putea ca văduva să nu-și fi dat seama de șmecheria lui, iar dacă ea nu se dădea îndărăt și continua să se prefacă nepăsătoare și absentă însemna că nu se împotriva încercărilor sale. Numai că trebuia să se gândească și la faptul că dacă femeia nu se revolta putea să însemne că într-adevăr credea că pur și simplu se scotocea în buzunar în căutarea biletului de tren, a unui chibrit... Prin urmare, dacă acum vârfurile degetelor soldatului, parcă înzestrate cu o neașteptată putere de clarviziune, ghiceau, dincolo de feluritele stofe, marginile lenjeriei și chiar fine asperități ale pielii, pori și alunițe, cum ziceam, dacă vârfurile degetelor ajungeau până acolo, poate carnea ei, marmoreană și tare, își dădea seama că era vorba chiar de buricele degetelor și nicidecum de unghii sau încheieturi.

Apoi, pe furiș, mâna ieși din buzunar, se opri nehotărâtă, apoi, cu o neașteptată grabă de a îndrepta pantalonul pe dungă, o luă încetișor către genunchi. Ar fi mai corect să spunem că și-a făcut loc, pentru că trebuia să se strecoare între el și femeie, iar asta a fost o mișcare, chiar dacă destul de rapidă, plină de teamă și de dulci emoții.

Trebuie să precizăm că Tomagra își sprijinise capul de spetează, părănd astfel că adormise. Acest lucru era mai mult decât un alibi pentru el: îi oferea doamnei, în cazul în care insistențele lui nu o supărau, calea prin care să nu se simtă jenată, considerând aceste gesturi neintenționate, învăluite în vălul somnului. Iar din această stare vigilentă de somn, mâna lui Tomagra, strânsă în jurul genunchiului, își trimise un deget, pe cel mic, să cerceteze împrejurimile. Degetul cel mic se furișă pe genunchiul ei, care rămase cuminte și ascultător. Tomagra putea face mișcări îndemânatic

pe mătasea ciorapului, pe care el, cu ochii întredeschiși, abia îl putea întrezări, transparent și întins. Își dădea seama că riscul acestui joc era fără recompensă, întrucât degetul mic, având un buric de dimensiuni reduse și nefiind capabil de multe manevre, transmita numai senzații parțiale, ceea ce nu-l ajuta să-și imagineze forma și substanța a ceea ce atingea.

Atunci readuse degetul mic lângă palmă, dar fără să se retragă, ci adăugându-i inelarul, degetul mijlociu și arătătorul; și astfel mâna lui ajunse să se așeze inertă pe genunchiul femeii, iar trenul o legăna într-o mângâiere unduioasă.

Abia atunci Tomagra se gândi la ceilalți – dacă doamna, din înțelegere sau din cine știe ce misterioasă stare de intangibilitate, nu reacționa la avansurile lui, persoanele așezate în fața lor puteau face scandal din cauza comportamentului său nedemn de un soldat și a acelei posibile tăceri complice din partea femeii. Mai cu seamă pentru a o feri pe femeie de o asemenea acuzație, Tomagra își trase mâna, ba mai mult, o ascunse de parcă ea singură ar fi fost de vină. Numai că ascunderea ei, se gândi, nu era decât un pretext ipocrit, pentru că, de fapt, abandonând-o pe banchetă, nu dorea altceva decât să o apropie mai mult de doamna care ocupa atât de mult loc.

Într-adevăr, mâna orbecăia în jur, degetele simțeau prezența ei ca așezarea unui fluture; ajungea să împingi ușurel palma, iar privirea văduvei era de nepătruns pe sub voaletă, pieptul abia i se ridica. Dar nu, Tomagra își trase mâna iute ca un șoricel.

„Nu s-a clintit“, își zise el, „poate îi place“, dar gândul merse mai departe. „O clipă mai mult și va fi prea târziu. Sau poate că mă pândește ca să aibă ocazia să facă scandal.“

Atunci, nu din alt motiv, ci doar pentru a se lămuri, Tomagra își strecură mâna cu palma în sus

pe banchetă și așteptă ca zguduirile trenului să o facă pe doamnă să alunece pe nesimțite peste degetele lui. A spune că aștepta era impropriu, de fapt și-a vârât vârful degetelor între banchetă și ea, cu o mișcare imperceptibilă care putea să se datoreze și mersului trenului. Dacă s-a oprit la un moment dat, n-a fost din cauză că doamna i-ar fi dat de înțeles în vreun fel că nu era de acord, ci pentru că, se gândise Tomagra, dacă ea accepta, i-ar fi foarte ușor ca, printr-o jumătate de răsucire, să-i vină în întâmpinare, să se așeze de-a dreptul pe acea mână aflată în așteptare. Ca să-i demonstreze intenția prietenească a stăruinței lui, Tomagra, chiar așa, sub greutatea trupului ei, încercă o mișcare discretă a degetelor; doamna privea pe fereastră și cu mâna delicată se juca, deschizând și închizând fermoarul poșetei. Să fi fost oare un semn care să-l facă să se lase păgubaș, era ultima concesie pe care i-o făcea, un avertisment că răbdarea ei nu mai putea fi pusă multă vreme la încercare? Asta era? Tomagra se întreba, asta era?

Își dădu seama că mâna lui, ca o caracatiță, îi strângea carnea. Acum nu mai avea încotro; el, Tomagra, nu mai putea da înapoi. Însă ea, ea era un sfinx.

Mâna soldatului se cățara acum, cu pași șovăielnici de crab, pe coapsa ei; oare era descoperit în fața ochilor celorlalți? Nu, iată că văduva își aranja haina pe care o ținea îndoită pe genunchi, iată că o lăsa să cadă într-o parte. Ca să-i ofere un paravan ori ca să-l blocheze? Iată, acum mâna se mișca liberă și nevăzută, o prindea, o mângâia ușor ca o briză. Dar chipul femeii rămânea întors, pierdut în depărtare. Tomagra fixă cu privirea o porțiune din pielea femeii, între ureche și curba cocului strâns la ceafă. Și în acea mică adâncitură de lângă ureche, zvâcnirea unei vene; acesta era răspunsul pe care ea i-l dădea, clar, puternic, de neignorat. Își întoarse dintr-odată

fața, mândră și marmoreană, și își mișcă vălul pălăriei ca o perdea, cu privirea pierdută printre pleoapele grele. Privirea trecuse peste el, poate nici măcar nu-l atinsese pe Tomagra; se uita undeva dincolo de el, către ceva anume sau către nicăieri, legată de un gând, în orice caz, ceva mai important decât el. La acest lucru a cugetat mai târziu, pentru că, de îndată ce a simțit mișcarea, a dat îndărăt și și-a strâns pleoapele de parcă ar fi dormit, încercând să controleze roșeața care îi urca în obraji și pierzând astfel, poate, ocazia de a culege din prima sclipire a ochilor ei răspunsul la îndoielile lui extreme.

Mâna, ascunsă sub jacheta neagră, rămăsese ca desprinsă de el, răsucită, cu degetele îndoite către încheietură; nu mai era o mână adevărată, acum era lipsită de sensibilitatea arboricolă a oaselor. Dar pentru că întreruperea acordată de văduvă propriei impasibilități, cu ocazia acelei nesigure priviri în jur, luase sfârșit, sângele și curajul reveniră în mâna lui. Iar atunci, reluând contactul cu acea porțiune moale a piciorului, soldatul își dădu seama că ajunsese la o margine – degetele îi alunecau pe tivul fusteii, iar mai departe era curbura genunchiului, golul.

Era sfârșitul, se gândi soldatul Tomagra. Sfârșitul acelei distracții secrete, iar acum, dacă stătea și se gândea în urmă, evenimentul părea un fleac în amintirile sale, cu toate că el îl exagerase atunci când îl trăise – o mângâiere stângace pe o haină de mătase, ceva ce în nici un caz nu i-ar fi putut fi refuzat, tocmai datorită faptului că era soldat, și ceva ce doamna îngăduise fără tam-tam.

Cu toate acestea, în intenția lui de a-și retrage, dezamăgit, mâna, își dădu seama de un fapt, și anume de felul în care își ținea ea jacheta pe genunchi – nu mai era îndoită (la început așa îi păruse), ci mai degrabă aruncată cu neglijență, în așa fel încât o parte îi atârna

între picioare. Era captiv într-o văgăună; o ultimă dovadă, poate, de încredere pe care doamna i-o făcea, sigură că diferența dintre statutul ei și cel al soldatului era atât de mare, încât el cu siguranță n-ar fi profitat de situație. Soldatul rememora tot ceea ce se întâmplase până atunci între el și văduvă, încercând să descopere în ceea ce-și amintea dacă nu cumva femeia îi dăduse un semn să meargă mai departe; totodată își reconsidera propriile gesturi – fie de o nevinovăție irelevantă, atingeri și mângâieri întâmplătoare, fie de o intimitate decisivă, care îl obliga să nu mai dea înapoi.

Mâna lui cedă, desigur, celui din urmă fel de a privi lucrurile, pentru că, înainte ca el să mediteze îndeajuns asupra gestului fără întoarcere, cedă și trecu pragul. Iar doamna? Dormea. Își abandonase capul cu fastuoasa pălărie într-o parte și își ținea ochii închiși. Trebuia oare ca el, Tomagra, să-i respecte somnul, adevărat sau neadevărat, cum o fi fost, și să se retragă? Sau era un șiretlic al unei femei complice, pe care el ar fi trebuit să-l cunoască și față de care trebuia într-un fel sau altul să se arate recunoscător? Punctul în care ajunsese nu-i mai îngăduia amânări, nu-i rămânea decât să meargă mai departe.

Mâna soldatului Tomagra era mică și scurtă, iar asprimile și bătăturile ei erau atât de bine bine intrate în mușchi, încât o făceau moale și uniformă; osul nu se simțea, iar mișcarea era mai mult din nervi, cu blândețe, decât din falange. Și această mână mică avea mișcări continue și largi și mici, în stare să mențină totalitatea atingerii vie și caldă. Dar atunci când primele sale mișcări atinseră moliciunea văduvei, de parcă ar fi fost purtate de îndepărtați curenți maritimi pe căi ascunse, pe sub apă, soldatul a fost atât de surprins, încât și-a retras mâna înapăimântat, de parcă ar fi presupus că văduva nu observase nimic până atunci, că dormise cu adevărat.

Acum stătea cu mâinile pe propriii genunchi, ținut pe banchetă la fel ca atunci când apăruse ea; se comporta absurd, înțelegea asta. Așadar, cu niște pași mărunți, cu o mișcare de șold păru grăbit să restabilească contactul, dar și prudența asta era de neînțeles, era ca și cum ar fi vrut să reînceapă de la primul pas răbdătoarea sa lucrare, însă nu era sigur nici măcar de locurile deja atinse. Dar oare le atinsese cu adevărat? Sau poate totul nu fusese decât un vis?

Un tunel se năpusti peste ei. Întunericul devenea din ce în ce mai profund și Tomagra, întâi cu gesturi timide, nesigure, de parcă ar fi fost la primele încercări și era uimit de curajul său, apoi convingându-se din ce în ce mai mult de încrederea deplină la care ajunseseră împreună, întinse o mână temătoare ca o găinușă către sânul mare și un pic lăsat sub propria greutate și, pipăindu-l, încerca să-i explice necazul și nemăsurata fericire în care se afla și nevoia, nu de altceva, ci de a o face să iasă din starea ei nepăsătoare.

Văduva reacționează într-adevăr, însă cu o eschivă, un neașteptat gest de respingere. A fost de-ajuns pentru ca Tomagra să se refugieze în colțișorul său, frângându-și mâinile. Dar era probabil o falsă alarmă din cauza unei lumini care trecuse pe coridor și o făcuse pe văduvă să se teamă că tunelul se termina. Poate, sau poate că el trecuse peste limita bunului-simț și comisese vreo gafă, după ce ea fusese atât de înțelegătoare? Nu, nu putea fi nimic interzis între ei, iar gestul ei, dimpotrivă, era un semn că totul era adevărat, că ea participa, că era de acord. Tomagra se apropie din nou. Sigur că s-a pierdut mult timp cu aceste gânduri, tunelul nu mai putea dura mult, nu era înțelept să fii surprins de lumină, deja Tomagra aștepta primul semn al luminii care făcea ca peretele să devină cenușiu; cu cât aștepta mai mult, cu atât era mai riscant să îndrăznească, sigur tunelul era lung, ba chiar

foarte lung, după cum își amintea din alte călătorii, cu siguranță dacă ar fi profitat imediat ar fi avut mai mult timp, însă acum era mai bine să aștepte sfârșitul, dar de ce nu se mai termina, poate că ăsta a fost ultimul prilej, uite că întunericul se destrăma, se termina.

Erau la ultimele stații ale unui traseu prin provincie. Trenul se golea de pasageri, din compartiment cei mai mulți coborâseră, iată că până și ultimii își luau valizele și coborau. Până la urmă rămaseră singuri în compartiment, soldatul și văduva, unul lângă altul, cu brațele inerte, tăcuți, cu privirea în gol. Tomagra avea nevoie să se mai gândească. „Acum, că toate locurile s-au eliberat, dacă ar vrea să stea în liniște și comod, dacă i-aș fi nesuferit, s-ar muta...”

Ceva îl ținea în loc și îl făcea să-i fie teamă, poate prezența unui grup de fumători de pe coridor, ori o lumină care fusese aprinsă, pentru că se lăsa seara. Atunci se gândi să tragă perdelele dinspre coridor, cum faci atunci când vrei să dormi, se ridică cu pași de elefant și începu migălos să întindă perdelele, să le netezească, să le strângă din nou. Când se întoarse, o văzu întinsă. De parcă ar fi vrut să doarmă, însă avea ochii deschiși, țintuindu-l, era culcată, păstrându-și neatinsă ținuta de matroană, cu pălăria maiestuoasă pe cap, sprijinită cu ceafa de rezemătoare.

Tomagra era în picioare, aplecat peste ea. Voia încă să-i protejeze somnul închipuit trăgând perdeaua de la fereastră, să fie întuneric, și de aceea era aplecat peste ea. Dar nu era decât un fel de a se mișca, gesturile sale deasupra văduvei nepăsătoare. Încetă să mai chinuie bucata de perdea și înțelese că trebuie să facă altceva, să-i demonstreze cât de mult și cât de puternic o dorea, măcar pentru a-i explica echivocul în care ea se nimerise, de parcă i-ar fi spus: „Vedeți, dumneavoastră ați fost îngăduitoare cu mine deoarece credeți într-o îndepărtată nevoie de afecțiune pe

care o avem noi, soldații, sărmani și singuri, numai că eu sunt ceea ce sunt, iată cum am primit bunăvoînța dumneavoastră, iată unde am ajuns cu această ambiție imposibilă, vă dați seama.“

Și pentru că era limpede că nimic nu reușea să o uimească pe văduvă, ba mai mult, orice fapt părea într-un fel sau altul previzibil pentru ea, soldatului Tomagra nu-i mai rămase de făcut decât să nu mai lase nici un fel de îndoială posibilă și ca în sfârșit spasmul nebuniei sale să cuprindă și ceea ce era doar un obiect tăcut – pe ea.

Când Tomagra se ridică, dedesubtul său văduva continua să stea cu privirea limpede și aspră (avea ochi albaștri), cu pălăria garnisită cu vâl pe creștet. Trenul nu înceta să șuiere ascuțit peste câmpuri, afară se înșirau nesfârșiți araci de vie, ploaia care tot drumul vârstase neobosită geamurile reîncepu cu mai multă violență; atunci avu un gest de teamă că el, soldatul Tomagra, îndrăznise atât de mult.